

INFOBULLETIN
Nadačního fondu obětem holocaustu
PROSINEC 2015

Milí čtenáři...

Rok 2015 byl pro Nadační fond obětem holocaustu plný změn. Získali jsme od Ministerstva kultury dotaci pro programy **PŘIPOMÍNKA, OBNOVA** a **BUDOUCNOST**, která proměnila pravidla naší podpory. Jsme rádi, že máme další prostředky na podporu projektů a děkujeme všem zúčastněným za spolupráci a podporu při procesu změny našeho grantového systému. V letošním roce jsme podpořili 111 projektů částkou 21 915 000 Kč. Aktuálně předkládáme správní radě k rozhodnutí žádosti o nadační příspěvek na příští rok.

Další významnou změnou je změna předsedy správní rady NFOH, od 1. srpna se novým předsedou stal Ing. Michal Klíma. Nahradil Ing. Michala Borgese, tajemníka Židovské obce v Praze, který funkci vykonával od roku 2009. Děkuji panu Borgesovi za mnohaletou spolupráci a podporu.

Chanuka sameach, veselé svátky a do nového občanského roku jen to nejlepší!

Marta Malá, ředitelka

*Dlouholetý předseda
správní rady NFOH
Ing. Michal Borges,
foto: Karel Cudlín*

InfoBulletin vydává Nadační fond obětem holocaustu jako informační periodikum určené partnerským organizacím a žadatelům o nadační příspěvek | Adresa kanceláře: Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2 | Telefon: 224 261 615, 224 261 573, fax: 224 262 563 | E-mail: info@fondholocaust.cz | Internet: www.fondholocaust.cz | Bulletin zapsán do evidence periodického tisku Ministerstva kultury ČR pod ev. číslem MK ČR E 16905 | Kontakty: Marta Malá, ředitelka: mala@fondholocaust.cz, 224 261 615 • Andrea Fictumová, koordinátorka programů Péče, Připomínka, Budoucnost: fictumova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Ester Karasová, finanční manažerka: karasova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Tereza Váňová, odborná pracovnice: vanova@fondholocaust.cz

Z obsahu čísla

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Kavárna Jsem Žid a zdrav	3
Nový předseda správní rady NFOH.....	4
Seminář Židovské svátky.....	4
Seminář pro žadatele o granty.....	5
Seminář Úvod do komunikace s klientem s rizikem v chování.....	5
Benefiční koncert NFOH	5

PROGRAMY NFOH

Výběrové řízení v programech NFOH.....	7
--	---

PROGRAM PŘIPOMÍNKA

Konference ve Volarech	8
Zázraky ve Čkyňi	12

PROGRAM OBNOVA

Symbolika židovských náhrobků:	
Mohel.....	14
Sofer	15

PODPROGRAM NAŠE BUDOUCNOST

Letní tábor Machanejnu	17
------------------------------	----

PŘÍBĚH

Příběh Doris Grozdanovičové.....	18
----------------------------------	----

INFO

Konference Život v důstojnosti	21
Kniha Hodiny zbožnosti.....	23

POZVÁNKY

Pražská vernisáž výstavy Místa utrpení, smrti a hrdivství	7
Výstava Osud Židů v Bulharsku v době holocaustu.....	16
Kavárna Jsem Žid a zdrav.....	24

JSEM ŽID A ZDRÁV – KAVÁRNA S JAKUBEM SZÁNTÓ A JAKUBEM ŽELEZNÝM

V pořadí třetí kavárna NFOH z cyklu JSEM ŽID A ZDRÁV se uskutečnila netradičně uprostřed léta poslední červencový čtvrtek. Přesto, že se konala v době dovolených, přitáhli její hosté – moderátor Událostí ČT Jakub Železný a blízkovýchodní zpravodaj ČT Jakub Szántó – na 130 posluchačů, kteří téměř zcela zaplnili prostor Café Jedna, kde se diskuse konala.

Moderátorkou pořadu byla již tradičně Irena Kalhousová. Ta měla tentokrát opravdu snadnou práci, protože ani jednoho z hostů, kteří jsou sami zvyklí diskuse a rozhovory vést, nebylo třeba k zajímavé diskusi pobízet. Oba Jakubové si naprosto získali přítomné publikum svým živým, zajímavým, upřímným a místy velmi osobním vyprávěním o své práci a o fenoménech, se kterými se jako novináři setkávají. Jakub Železný otevřeně hovořil o svých názorech na současná veřejnoprávní i komerční média, o výzvách a obtížích, které přináší tlak

Návštěvníci třetí kavárny
Jsem Žid a zdrav

veřejnosti na vyváženost zpravodajství veřejné služby, a o kompromisech, které jeho práce někdy přináší. S velkou hrdostí ale popisoval hlavně to, co považuje ve zpravodajství ČT za výrazný úspěch – výrazný tlak na představitele veřejného života, který nutí zejména politiky přijímat odpovědnost za jejich činy a výroky, široké zpravodajské pokrytí domácích i zahraničních udá-

Zleva: Irena Kalhousová, Jakub Železný
a Jakub Szántó

lostí a jejich podrobná a odborná analýza a vysoká profesionalita novinářů a dalších pracovníků, kteří v ČT ve zpravodajské redakci pracují.

Jakub Szántó hovořil o své místy komplikované cestě, která vedla z práce v TV Nova přes editorské místo v Událostech ČT až na post blízkovýchodního zpravodaje této televize. Se zaujetím mluvil o své lásce k blízkovýchodnímu regionu a vysvětloval, že v této oblasti nepůsobí kvůli její horké půdě, ale tamním konfliktům navzdory. Popisoval bohatost námětů na reportáže, které Izrael a okolní země nabízejí. Vysvětloval, že vedle politických témat je tento region bezednou studnicí dechberoucích osobních lidských příběhů a kulturních, společenských a přírodovědných zajímavostí. I Jakub Szántó poměrně podrobně hovořil o tlaku veřejnosti na vyváženost jeho práce, který je zejména u izraelsko-palestinského konfliktu opravdu silný. Szántó vysvětlil, že se při přípravě reportáží snaží dávat prostor oběma stranám konfliktu a připravovat zpravodajství z nejrůznějších částí země i různých vrstev a oblastí tohoto vleklého konfliktu.

O konání další diskusní kavárny z cyklu **JSEM ŽID A ZDRÁV** vás budeme brzy informovat na našem webu a na facebookovém profilu NFOH.

NOVÝM PŘEDSEDOU SPRÁVNÍ RADY NFOH SE STAL ING. MICHAL KLÍMA

Ing. Michal Klíma (viz obr. vlevo) je mediálním manažerem a novinářem. Po roce 1990 řídil největší česká a slovenská vydavatelství. Je zakladatelem a majitelem společnosti Tablet Media, která vydává týdeník DOTYK a další tři tabletové časopisy. Je také předsedou neziskové organizace Památník Hartmanice, která rekonstruovala budovu synagogy v Hartmanicích na Šumavě a provozuje v ní PAMÁTNÍK ČESKO-NĚMECKO-ŽIDOVSKÉHO SPOLUŽITÍ. Michal Klíma je členem správní rady NFOH od roku 2009.

SEMINÁŘ ŽIDOVSKÉ SVÁTKY

Den 9. září 2015 jsme uspořádali seminář ŽIDOVSKÉ SVÁTKY pro pracovníky židovských a partnerských organizací. Studijní den zahájil úvodním slovem rabín David Peter. S příspěvky vystoupili následující přednášející: rabín Menaše Kliement (Židovský kalendář), Elise Peter-Apelbaum (Vysoké a poutní svátky), Tereza Váňová (Chanuka, Tu bi-švat a Purim) a Daniel Ziss (Moderní izraelské svátky). Semináře se zúčastnilo na 40 posluchačů.

Seminář Židovské svátky

SEMINÁŘ PRO ŽADATELE O GRANTY

Na čtvrtek 10. září jsme připravili seminář pro žadatele v programech PŘIPOMÍNKA, OBNOVA, BUDOUCNOST a podprogramu NAŠE BUDOUCNOST. Zúčastnění se podrobně seznámili s grantovými pravidly, změnami ve financování, s příslušnými formuláři a zároveň představili své plánované projekty. Celkem se semináře zúčastnilo 15 zájemců z řad žadatelů.

SEMINÁŘ ÚVOD DO KOMUNIKACE S KLIEMEM S RIZIKEM V CHOVÁNÍ

Podruhé jsme letos uspořádali akreditovaný seminář pro sociální pracovníky židovských obcí. Seminář se tentokrát konal 15. října a byl na téma ÚVOD DO KOMUNIKACE S KLIEMEM S RIZIKEM V CHOVÁNÍ. Jeho cílem bylo, aby se účastníci naučili rozpoznat a odstraňovat spouštěče problémového chování a osvojili si metody práce s klientem s rizikem v chování. Pozornost byla věnována i příslušným právním předpisům, rovněž seznámení s primární a sekundární prevencí a technikami deeskalace napětí. Celkem se kurzu zúčastnilo 12 osob.

BENEFIČNÍ KONCERT NFOH V CAFÉ JEDNA

Naše letošní benefice byla jubilejní – pořádali jsme ji již podesáté v řadě. Proto jsme se rozhodli pro oživení našeho starého konceptu a benefici jsme převedli do nového prostoru – našeho spřáteleného podniku Café Jedna. Tato kavárna, která se nachází ve Veletržním paláci v Praze, je naším partnerem již delší dobu a pravidelně poskytuje své prostory k pořádání našich kavárén s názvem JSEM ŽID A ZDRÁV, ve kterých představujeme širší veřejnosti zajímavé osobnosti židovského původu působící v českém veřejném prostoru.

BENEFIČNÍ KONCERT NFOH se letos konal 19. listopadu a zahájil ho nový předseda správ-

Miro Žbirka

ní rady pan Michal Klíma, který připomněl význam práce fondu a ilustroval jej na konkrétním válečném příběhu. U mikrofonu ho pak vystřídal velvyslanec Státu Izrael Gary Koren, který hovořil o přínosu práce institucí, jakými jsou organizace podporující židovský život v diaspoře, a v souvislosti se současnou nelehkou situací v Izraeli krátce promluvil o aktuálních problémech v židovském světě.

Po úvodních projevech návštěvníci shlédli krátký film, který shrnoval práci NFOH v minulém roce.

Poté moderátorka večera Ester Janečková uvedla na pódium hlavní hvězdu večera – Miroslava Žbirku. Ten během několika prvních tónů uchvátil přítomné publikum svými písněmi a do konce večera zcela opanoval celý prostor kavárny. Během koncertu hrál zejména své známé a ověřené hity. Kromě sólových písní představil také dva duety.

Koncert zakončila tombola, ve které se letos opět hrálo o zpáteční letenky do Izraele, obraz od Sylvie Chludilové věnovaný galerií Efram, košer víno a medovinu, chanukii se svíčkami a vouchery na večere do restaurací Boutique hotel Tanzberg, King Solomon Restaurant.

Miro Žbirka se svým bandem

Jsmo velmi rádi, že i na letošním koncertě jsme se sešli nejen s našimi věrnými diváky, ale i s novými návštěvníky. Mezi hosty byla řada našich dárců i vzácných spolupracovníků, a tak byla benefice nejen charitativním večerem, ale také příležitostí setkat se s našimi přáteli z part-

nerských a spřátelených organizací a prostřednictvím společně stráveného večera jim poděkovat za spolupráci.

Letošní benefice přinesla výtěžek 33 152 Kč, který bude věnován na projekty v našem programu PĚČE, v rámci kterých podporujeme organizace pečující o přeživší Šoa a o druhou generaci.

Děkujeme všem, kteří se zúčastnili našeho benefičního večera a přispěli na dobrou věc. Naše díky patří také dárcům a partnerům koncertu: Café Jedna, firmě Conseq, Společnosti na obnovu památek Úštěcka, EL AL Israel Airlines, Českému vinařství Chrástce, King Solomon Restaurant, Jewish E-shop, Galerii Efram a Sylvě Chludilové, Boutique Hotel Tanzberg, Městu Loštice, Respekt a tolerance a Jiřímu Sussovi.

Těšíme se na společné setkání při 11. benefici v roce 2016!

Výběrové řízení v programech

Péče | Připomínka | Obnova | Budoucnost | Naše Budoucnost

Program PÉČE, který jsme vyhlásili 10. července, měl letos uzávěrku dříve než ostatní programy. Obdrželi jsme celkem 14 žádostí o podporu v celkové výši 7 041 986 Kč. Další programy měly uzávěrku 25. září. Celkem v programu PŘIPOMÍNKA přišlo 34 žádostí s požadavkem 5 738 322 Kč, v programu OBNOVA 23 žádostí s požadavkem 22 751 962 Kč, v programu BUDOUCNOST 38 žádostí s požadavkem 2 742 934 Kč a v podprogramu NAŠE BUDOUCNOST 10 žádostí s požadavkem 548 500 Kč.

Celkem budeme rozdělovat v programu PÉČE 4,5 milionu korun, v programu OBNOVA 13 milionů korun, v programu PŘIPOMÍNKA 3 miliony korun, v programu BUDOUCNOST a podprogramu NAŠE BUDOUCNOST celkem 1,5 milionu korun. Grantové komise všech programů zasedaly na přelomu října a listopadu. Konečné rozhodnutí o udělení či neudělení nadačního příspěvku učiní správní rada v prosinci. Všichni žadatelé obdrží následně písemné vyrozumění. ■ af

POZVÁNKA

Královská kanonie premonstrátů na Strahově spolu s městskou částí Praha 1, Historickou skupinou Osvětím a Památníkem Terezín si vás dovolují pozvat na zahájení výstavy

MÍSTA UTRPENÍ, SMRTI A HRDINSTVÍ

VĚZNI Z ČESKÝCH ZEMÍ

V NACISTICKÝCH KONCENTRAČNÍCH TÁBORECH

dne 10. prosince 2015 v 17 hodin

v chodbě u Letního refektáře kláštera na Strahově

Strahovské nádvoří 1/132, Praha 1.

Vstup do Strahovské obrazárny z nádvoří „U lva“.

Výstava bude otevřena od 11. prosince 2015 do 31. ledna 2016 denně od 9.30 do 11.30 hodin a od 12 do 17 hodin.

Vzpomínka pro lidskost

Konference ve Volarech 2015

V pořadí osmý ročník konference o multikulturní výchově uspořádala obecně prospěšná společnost KreBul ve Volarech. Cílem setkání bylo poukázat na to, že pamětníci válečných událostí sice odcházejí, ale je mnoho mladých, kteří se tématu holocaustu a multikultuře věnují. Představena byla řada zajímavých projektů na poli multikulturní výchovy.

Zdeněk Krejsa a Jitka Šálená

Již osm let realizuje KreBul, o. p. s. konferenci, jejímž hlavním smyslem je poukázat na téma holocaustu a multikulturní výchovy. Letošní ročník se konal na počátku května ve Volarech a zúčastnila se jej řada významných hostů. Také v letošním roce se konference konala pod záštitou hejtmána Jihočeského kraje. Letošní ročník byl opět plný novinek.

„Stále se mluví o tom, že pamětníci holocaustu odcházejí, a že již nebude nikdo, kdo by se tématu věnoval. Proto jsme se rozhodli ukázat, že je celá řada mladých lidí, kteří jsou svými pedagogy vedeni a mnohdy se sami rozhodnou tématu věnovat. Během konference se nám představilo celkem osm z nich, od žáků základní ško-

ly po studenty středních škol,“ přiblížil práci organizačního týmu Jiří Gabriel Kučera.

Konferenci zahájila a pozdrav hejtmána Jihočeského kraje předala Jitka Šálená z Krajského úřadu Jihočeského kraje. „Jsem ráda, že se zase po roce mohu zúčastnit konference, která má hluboký smysl a význam. Nejde zde jen o připomínání hrůz války, ale především o předávání poselství a utváření prostoru pro novou spolupráci i inspiraci. A to je velmi cenné,“ zaznělo v jejím pozdravu.

Program zahájila Natálie Postlová z Gymnázia Česká v Českých Budějovicích, která přednesla několik příspěvků ze sborníku **PŘÍŠTÍ STANICE: KONEČNÁ**, jenž vznikl v rámci česko-polského projektu s názvem **NALÉZÁNÍ ZMIZELÝCH OSUDŮ**. Posluchači se s projektem mohli blíže seznámit, a to díky výstavě z projektu, která zde

Natálie Postlová

Lukáš Perný a Jiří Nábělek předávají dar pro obnovu hřbitova

byla instalována, a také díky příspěvkům dalších dvou studentek – Anny Havlíkové a Karoliny Bodlákové.

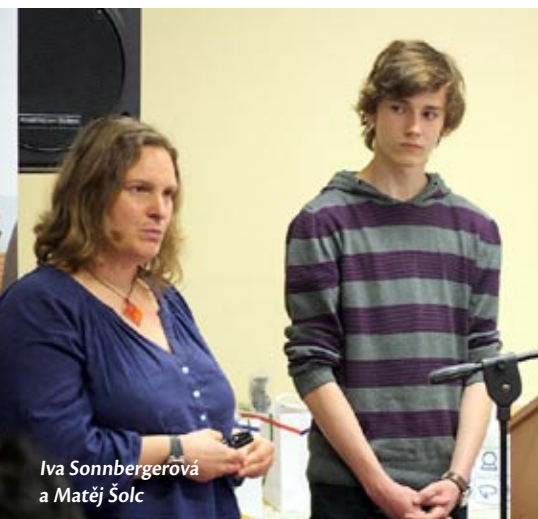
Velmi zajímavě přispěli do programu žáci a učitelky Základní školy z Prahy-Slivence. Žáci teprve pátých tříd velmi poutavě vyprávěli o jejich zapojení do projektu, při kterém navštívili některé koncentrační tábory a věnovali se otázkám holocaustu. „Dnešní děti mají k lidskému utrpení velmi blízko, vždyť je ho plná televize, a to dokonce po celý den. Proto jsem si řekla, že téma pro ně sice bude těžké, ale mnohem přínosnější než vraždy v přímém přenosu. Samotnou mne překvapilo, s jakým zájmem a zaujetím žáky téma pohltilo,“ uvedla pedagožka Petra Levá.

Druhým rokem se letos realizoval MILITARY DEATH MARSCH. Jde o extrémní pochod, jehož cílem je připomenout příběh pochodu smrti. „V letošním roce byly připraveny celkem tři trasy – Extreme (70 kilometrů), Walking (30 kilometrů) a Symbolic (5 kilometrů). Ve všech třech trasách celkem nakonec dokončilo svůj pochod neuvěřitelných 357 osob. Jsme rádi, že se opět našlo takové množství lidí, kteří i touto cestou

Zuzana Pavlovská

chtějí vzpomenout události konce války. Nechyběli u toho ani dva zástupci KreBul, o. p. s., kteří absolvovali trasu Walking,“ shrnul Lukáš Perný, organizátor pochodu. Po tomto příspěvku následovalo milé překvapení. „Předáváme do rukou pana Krejsy obálku, kde je sedm tisíc korun. Jde o náš příspěvek, určený na údržbu a obnovu hřbitova pochodu smrti ve Volarech,“ uzavřeli Lukáš Perný a Jaroslav Nábělek. Finanční dar byl

Iva Sonnbergerová
a Matěj Šolc

předán starostce města Volary s doporučením, co by se dalo za tento dar pořídit.

Mezi příspěvky byla prezentována činnost Židovského muzea v Praze, zejména jeho vzdělávacího oddělení. Představen byl projekt s názvem NAŠI NEBO CIZÍ, který byl v uplynulých letech realizován. „Výstupem je řada pracovních a výukových materiálů, které může každý pedagog využít při výuce, a to bez speciálního proškolení. Celé pásmo pracuje s konkrétními pří-

běhy, což je pro mladé velmi zajímavé a poutavé,“ představila projekt Zuzana Pavlovská.

O multikulturních projektech Centra pro pomoc dětem a mládeži z Českého Krumlova mluvila Iva Sonnbergerová, která si na pomoc přizvala Matěje Šolce, studenta Gymnázia v Českém Krumlově. „Některé aktivity jsem zažil ještě jako žák základní školy a popravdě jsme si vždy říkali, že někam jdeme, jedno kam, hlavně když se nebudeme učit. Když jsem však například skládal příběh v programu HANIN KUFŘÍK nebo slyšel povídaní pana Motla, bylo mi jasné, že takto stráveného času nebudu litovat. Téma mne velmi oslovilo, a tak pokaždé, když je možnost, se na nějaký multikulturní program přijdu podívat. Člověk si zde uvědomí spoustu věcí, přemýšlí o tom, jak je skvělé, že dnes žijeme relativně v míru,“ uzavřel Matěj své povídaní.

Tradičním hostem se stal publicista pan Stanislav Motl. Ve svém příspěvku tentokrát představil PŘÍBĚH ANTONÍNA KALINY: „Je to příběh, na který se trochu zapomnělo. Antonín Kalina byl totiž zachráncem velkého množství dětí, jen jeho příběh nebyl tak znám, jako například ten Wintonův. Jsem rád, že jsem jej mohl zde ve Volarech představit.“

Žáci a pedagogové ZŠ Praha-Slivenec

Stanislav Motl představil příběh A. Kaliny

Posluchače dále upoutala celá řada příspěvků, mezi nimi též povídání o projektu ZA POMNÍČKY, který realizuje Památník Tereziín, vyprávění o synagoze v Holešově a tamních někdy až neuvěřitelných příbězích nebo exkurz do odkrývání hrobů a výzkumu pochodů smrti na Tachovsku.

Konference byla tradičně zakončena položením květin na hřbitově obětí pochodu smrti, kde se všichni zúčastnění poklonili památce padlých za druhé světové války, od jejíhož ukončení si letos připomínáme sedmdesát let.

Projekt VZPOMÍNKA PRO LIDSKOST je realizován KreBul, o. p. s. Nad jeho realizací převzal záštitu hejtmán Jihočeského kraje Jiří Zimola. Finančně jej podpořili Nadační fond obětem holocaustu, Jihočeský kraj a senátor Tomáš Jirsa. Mediálním partnerem se stal Český rozhlas České Budějovice.

- Mgr. Zdeněk Krejsa, DiS., ředitel KreBul, o. p. s.

Společný oběd se senátorem Tomášem Jirsou

Uctění památky pochodu smrti

Zázraky ve Čkyni

Sedmdesátá repríza výstavy Místa utrpení, smrti a hrdinství

Jedete-li z Prahy na Šumavu přes Strakonice a Vimperk, projíždíte Volyní. Na začátku náměstí se silnice prudce zvedá a po dvou kilometrech stoupání přejedete nejvyšší hřeben. Zde se otevře na uvítanou kouzelný pohled na Šumavu. Dalším městečkem je Čkyně.

Atady se stal první zázrak. Osvícení občané založili Společnost pro obnovu synagogy, která byla od třicátých let minulého století

truhlářskou dílnou, později skladem zeleniny – a chátrala. Štěstím byl i výsledek soutěže na architektonické řešení. Dva mladí architekti

Šimek a Řehoř s obdivuhodným citem a ohleduplností vytvořili velice hodnotnou rekonstrukci téměř již ztraceného objektu, vdechli mu život. Synagoga se stala významným centrem kulturního žití městečka.

Další zázrak se stal 2. srpna 2015, když jsme zde po deseti letech putování po českých a moravských městech zahajovali výstavu o životě vězňů z českých zemí v nacistických koncentračních táborech Místa utrpení, smrti a hrdinství. Výstava určená dospívající mládeži seznamuje s již málo známou historií života jejich prarodičů za protektorátu. Někdy jsou mladí překvapení, někdy zvědaví, někdy se ptají a často přemýšlejí o době, kterou si jen těžko mohou představit. Vzpomínky a představy dosud žijících pamětníků, kteří neuvěřitelné hrůzy přežili, pomáhají mladým lidem alespoň trochu pochopit dobu války, neskutečných útrap a zničujících událostí. Výstavu navštěvují žáci 8. a 9. tříd, studenti, učni, ale i lidé střední generace, narození po válce.

Z toho, jak se ptali, co je zajímavé, jaké kladli dohady při besedách s přeživšími pamětníky, jsme se mnohokrát přesvědčili, že výstava v jejich myšlení zanechala výraznou stopu.

Třetí zázrak je ten, že stále nalézáme pochození u těch, kteří nám poskytují zdarma prostor pro naši putovní výstavu. Jsou to muzea, knihovny, nejrůznější úřady, ale i kláštery a synagogy. Dále také velká skupina sponzorů, kteří naše stěhování a instalace výstavních panelů spolu s NFOH financují. Je s podivem, že všichni, na které se obracíme, ať jsou to instituce, úřady či jednotlivci, nám nikdy pomoc neodmítají. Těm všem patří náš dík.

Neuvěřitelnou skutečností je již sedmdesátá výstava v roce sedmdesátého výročí druhé světové války. To všechno se přihodilo ve Čkyni. Synagogu plnou života navštivte, i když už tam naše výstava nebude.

■ **Olga Zárubová,**
členka Historické skupiny Osvětím

Synagoga po rekonstrukci; na protější straně původní stav budovy

Symbolika židovských náhrobků

Při návštěvách židovských hřbitovů návštěvník narazí dříve nebo později na náhrobky, jejichž výzdobě v daném momentu nerozumí nebo nezná souvislost motivu výzdoby s textem náhrobku či s osobou zemřelého. V našem cyklu představujeme a interpretujeme některé ze symbolů na konkrétních ukázkách.

Mohel

Výtvarná výzdoba náhrobků upozorňuje na vysoce váženou činnost zemřelých, kteří působili jako *mohelové*, provádějící obřizku. Obřizka – *brit mila* – se vztahuje na zdravé chlapce ve věku osmi dnů, případně se vykoná později, až to zdravotní stav dítěte dovolí. Je jí vždy znovu naplňována Abrahama smlouva (Gn 17:9–14) a vzápětí poté dítě obdrží hebrejské jméno. Symbolika čísla osm hraje zásadní roli. Řád světa a přírody, pravidelně se opakující sedmi dny, je překonán osmého dne, který vystupuje nad rámec přirozeného dění.

Mohelské nástroje, většinou zhotovované ze stříbra, sestávají z nože, ochranného štítu, lahvičky na hojivé látky a misky. Použití motivu mohelské soupravy na náhrobcích vypovídá o důležitosti této činnosti pro vykreslení osobnosti zemřelého.

V některých rodinách se tradice mohelství dědila, například v **Polci u Jemnice** v rodině **Landesmann**. Stejný výtvarný motiv najdeme na náhrobku otce **Jaakova Jirmejahu** (1754) i syna **Jicchaka** (1797). V symetrické kompozici je vytesán vpravo vertikálně reliéf nože, vlevo nádobka na hojivý prášek a uprostřed kruh, který představuje kruhový tvar misky.

Sofer

Každá židovská obec potřebuje pro svoji činnost svitek Tóry, opis Pěti knih Mojžíšových na pergamenu. Písař – *sofer* – opisuje svitky Tóry, texty pro modlitební řemínky (*tfilin*) a pro *mezuzy* (malá schránka při vchodu do domu a jednotlivých místností, obsahující biblické verše Dt 6:4–9 a 11:13–21.) Profese písaře bývá označena zkratkou, složenou z prvních písmen tohoto slovního spojení (ST"M), která se může objevovat i v epigrafice náhrobku. Písař

také připravuje písemnosti pro svatbu (manželská smlouva – *ketuba*), případně rozvodovou listinu (*get*). Za hlavní činnost písaře se ovšem považovalo psaní Tóry. Také v německy psaných pramenech je činnost písaře vztahována především k Tóře, proto se stalo zvykem písaře označovat jako písaře Desatera – „*Zehngebothschreiber*“. Na náhrobcích bývá charakterizován reliéfem pišící ruky, příkladem je náhrobek **Zeliga Theinera z Votic** (1838).

■ Iva Steinová

Národní knihovna
Czech republic
National Library
of the Czech Republic

Síla občanské společnosti:
**OSUD ŽIDŮ V BULHARSKU
V DOBĚ HOLOCAUSTU**

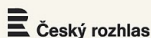
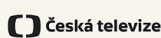
Výstavní chodba v přízemí

23. 10. 2015 - 9. 1. 2016

pondělí - sobota, 9 - 19 hodin

Národní knihovna ČR, Klementinum 190, Praha 1

Letní tábor Machanejnu

V programu NAŠE BUDOUCNOST jsme v roce 2015 podpořili projekt Machanejnu – letní dětský tábor Židovské obce v Praze. Machanejnu proběhl začátkem srpna v kempu Pohoda poblíž jihočeské Bechyně a zúčastnilo se jej 9 madrichů (vedoucích) a na 40 dětí z Prahy i z mimopražských židovských obcí.

Velká část táborových aktivit se nesla v duchu hlavní táborové hry s názvem O ŠTÍT KRÁLE DAVIDA. V ní děti v týmech usilovaly v jednotlivých tematických etapách o postupné získání všech šesti cípů Davidovy hvězdy na svém týmovém štítu. Díky hře s králem Davidem prošly radostí i strastí života pastevce stád ovcí, boj s ohromným a nebezpečným Goliášem, utíkaly před úklady krále Saula nebo promýšlely a realizovaly stavbu Davidova sídla a přibytku pro schránu úmluvy. Během tábora nechyběly samozřejmě noční bojovky, celodenní výlet, večerní programy plné her, hudební, výtvarné a čtenářské dílny, společné vodní radovánky nebo všemožná lesní dobrodružství. Děti se každé ráno scházely k ranní bohoslužbě, společně připravily a oslavily šabat a pomáhaly také s dalšími židovskými aspekty programu tábora.

Není bez zajímavosti, že většina madrichů, kteří tábor vedli, jsou bývalé „děti machanejnu“

a/nebo studenti Lauderových škol a frekventanti programu HADRACHA, který připravuje mladé české a slovenské židy na komunitní práci se židovskými dětmi a mládeží. Současní nejstarší dětské účastníci Machanejnu v letošním ročníku tábora plnili roli „polovičních madrichů-praktikantů“ a někteří z nich se v budoucnu mají šanci stát plnohodnotnými madrichy s plnou odpovědností za hlavní program tábora.

Projekt Machanejnu je jedním z velmi prospěšných komunitních projektů, které v NFOH podporujeme – každý rok se rozvíjí a zlepšuje a rozšiřuje a slouží široké škále židovských rodičů. Jde o každoroční projekt, který se bude znovu opakovat v létě 2016. ■ kk

Příběh Doris Grozdanovičové

Příběh každého, kdo prožil peklo koncentračních a vyhlazovacích táborů, stojí za zaznamenání. Je svědectvím, ze kterého se můžeme a musíme učit. Rozhodli jsme se proto zařadit do našeho bulletinu příběhy přeživších. Nikdy jich není dost.

Doris Grozdanovičová pochází z Brna, po válce vystudovala angličtinu a filosofii. Dodnes překládá, tlumočí a rediguje texty. Pravidelně navštěvuje Památník Terezín se žáky a studenty, kterým vypráví svůj příběh. Doris bylo necelých šestnáct let, když 28. ledna 1942 odjela do Terezína. Na tuto dobu nyní vzpomíná s jistým nadhledem.

„Byli jsme zařazeni do jednoho z prvních transportů z Brna. Měl písmeno U a já měla číslo 59. Byli jsme ve škole v Merhautově ulici v karanténě tři dny a pak jsme jeli celou noc a celý den do Bohušovic a odtamtud jsme šli tři kilometry pěšky. Tehdy ještě nebyla udělaná vlečka. Každý měl padesát kilo zavazadel se vším všudy, s oblečením, knihami, jídlem, hračkami. Tím, že byla zima, jsme měli na sobě hodně oblečení a byli jsme na tom líp než ti, co přijížděli v létě. Čekali nás tam vězňové, kteří přijeli před námi, a odvedli nás ty tři kilometry pěšky do Terezína. Z naší rodiny to byli tatínek, maminka, můj starší bratr a já. Jeli jsme společně, ale pak nás rozdělili. My jsme s maminkou byly v Hamburských kasárnách a tatínek s bratrem v Sudetských. Tehdy v Terezíně bylo ještě původní obyvatelstvo, a tak se nemohlo z kasáren vůbec ven, protože jsme nesměli přijít do styku s normálními lidmi. Bydlely jsme s maminkou v pokoji sto čtyřicet pět, bylo nás tam devatenáct, spaly jsme na zemi. V pokoji nebylo vůbec nic, až později jsme dostaly matrace, ale první noc jsme spaly na holé zemi, ani sláma tam nebyla. Maminka

bohužel velice brzy zemřela. Dvacátého února čtyřicet čtyři, bylo jí padesát. Takže jsem maminku už neměla a tatínek s bratrem odešli s posledními transporty v říjnu čtyřicet čtyři do Osvětimi. Tatínek se bohužel nevrátil. Bratr ano a byl prvním předsedou Terezínské iniciativy.

Vstávali jsme velice brzy, měli jsme takové lístky na snídani, oběd a večeři, ty nám vždycky *menagedienst*, menážová služba, odstříhávala. Vzpomínám si, že pořád byla haše a chleba, jednou za týden jsme dostali čtvrtku chleba, a podle mne to byl nejlepší chleba mého života. Všichni říkali ‚prosím tě, jak to můžeš říkat‘ – nevím, mně chutnal velice a já se svým optimismem jsem nějak vše překonávala líp. Protože mi to bylo dáno, ne že bych se do toho nějak vpravila. Dodnes lidé říkají, že ze mně vyzařuje optimismus.

Přes den jsem pracovala. Měla jsem štěstí, že jsem byla po celou dobu v zemědělství. Byla jsem na čerstvém vzduchu. Nejdříve jsem pracovala v zahradnictví, pak na poli a pak jsem pásala na šancích husy a nakonec ovce. To bylo asi úplně nejlepší, co tam mohlo být, protože jsem byla venku, miluji ovečky a dodnes je sbírám. Tehdy jsem také přečetla spoustu knížek a to mi bylo k dobru. Po válce jsem si pak dodělala gymnázium. Vůbec jsem nebyla pozadu, pokud šlo o literaturu, za svými spolužáky. Mám takové zážitky s četbou. Na pastvě s ovečkami jsem četla a ani nevím, jestli se to smělo. Četla jsem Malrouxa – Nadějí, na to nezapomenu, bylo to o občanské válce ve Španělsku. Zrovna jsem četla o falangistickém generálovi, který jezdil na černém koni,

a najednou koukám, nade mnou seděl náš nejvyšší esesák Karl Rahm také na takovém černém koni. To jsem se tehdy pěkně lekla, ale neřekl slovo, otočil koně a odjel. To byl zážitek na celý život. Nás v Terezíně nehlídali esesáci, ale čeští četníci. Ti byli většinou všichni slušní, až na několik, kteří byli opravdu jak ti esesáci. Proti jednomu jsem v šestačtyřicátém roce svědčila. Jmenoval se Hašek. Odsoudili ho určitě na dvacet let, ale nevím, jak to s ním pak dopadlo.

Ke konci války jsem nikoho neměla. Vůbec jsem netušila, že bratr je naživu, přišel až koncem června. Měla jsem akorát tetu v Anglii, maminciinu sestru. V době, kdy už bylo zřejmé, že se blíží konec války, se mě jeden z četníků ptal, kam půjdu po válce. Já jsem řekla, že nevím, že nikoho nemám, a do Brna bych nebyla šla, skutečně jsem

nevěděla. Zeptal se mě, jestli nechci jít k nim. Měl dceru, která by byla stejně stará jako já, ale umřela na zápal mozkových blan. Tehdy jsem řekla, že ano, že bych šla k nim. Byl z Kostelce nad Orlicí.

Můj bratr si také myslel, že nežiji, ale nevzdal to, a nakonec mě našel v nějakých dokladech v Praze, v evidenci terezínských vězňů. To bylo shledání! Bylo to báječné. A pak jsem s ním šla do Brna, ale vždy na Vánoce jsem se vracela do Kostelce a můj malý synek tam načas v roce 1968, když k nám přišli Rusové, chodil do školy. Byla a je to moje nová rodina a ráda na ně vzpomínám. Takže nemá člověk jen smutné vzpomínky.“

V dubnu 2016 oslaví Doris již 90. narozeniny.

■ af

Jiří Šitler – zmocněnec pro záležitosti
holocaustu a Stuart Eizenstat –
poradce ministra zahraničních
věcí USA pro otázky holocaustu

Život v důstojnosti

Konference o sociální péči pro přeživší holocaust a ostatní oběti nacistické perzekuce

Průzkumy ukázaly, že potřeby těch, kteří přežili pronásledování nacistického režimu, jsou ovlivněny právě jejich válečnou zkušeností a z toho vyplývajícím traumatem. Tito lidé častěji a ve větší míře trpí chronickými onemocněními a mnoho z nich žije pod hranicí chudoby. Z celkového počtu půl milionu přeživších žije zhruba polovina v chudobě – například 30 % v Izraeli, 25 % ve Spojených státech. Vznikla tedy urgentní potřeba situaci přeživších holocaust a ostatních obětí nacistické perzekuce vyřešit a zajistit jim důstojný život v nadcházejících letech. Celá situace je ještě složitější vzhledem k pokročilému věku obětí nacismu. Proto je potřeba jednat okamžitě.

Od 26. do 27. května 2015, ve dnech výročí atentátu na Reinharda Heydricha, se v Praze uskutečnila mezinárodní konference o sociální péči pro přeživší holocaust a ostatní oběti nacistické perzekuce organizovaná Evropským institutem odkazu šoa (ESLI)*. Konference získala záštitu Ministerstva zahraničních věcí ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, Evropského parlamentu a Evropské komise a také podporu Ministerstva pro seniory Izraele, Nadace Připomínka, odpovědnost a vzpomínka (EVZ Stiftung) a Konference o židovských materiálních nárocích vůči Německu (Jewish Claims Conference).

Konference se zúčastnily zhruba dvě stovky hostů, mezi nimiž nechyběli přeživší holocaust a další oběti nacistické perzekuce, kteří aktivně vystoupili v jednom z panelů. Dále byli přítomni delegáti z 39 zemí Terezínské deklarace, včetně několika ministrů, odborníci působící v oblasti sociální a zdravotní péče o přeživší, zástupci neziskových organizací z Evropy s velkým zastoupením zemí bývalého Sovětského bloku, kde dodnes

žije mnoho obětí nacistického režimu. Nechyběli však ani zástupci neziskových organizací z USA či z Izraele. Českou republiku reprezentovala ministryně práce a sociálních věcí Michaela Marksová a v zastoupení ministra zahraničních věcí náměstek Jakub Kulháněk.

Účastníci konference se snažili společnými silami najít co nejlepší a neefektivnější způsoby pomoci přeživším holocaust a ostatním obětem nacistické perzekuce. Jednotlivé panely konference byly složeny z příspěvků odborníků a profesionálů z vládního i nevládního sektoru, kteří sdíleli své zkušenosti z praxe a dokázali tak pojmenovat širokou škálu problémů a urgentních potřeb v mnoha zemích Terezínské deklarace. Díky tomuto pestrému složení si účastníci mohli vyslechnout příklady dobré praxe či naopak nedostatky a problémy České republiky, Izraele, Francie, Malt, Německa, Polska, Rakouska, Velké Británie, Ruska, USA a Ukrajiny. Během celé konference byl kladen důraz na to, že oběti nacistického režimu jsou stále mezi námi a že se jedná zhruba o půl milionu přeživších holocaust a další 4 miliony obětí nacistické perzekuce, jejichž věkový prů-

* Více na www.shoahlegacy.org

měr je 87 let, a proto je nutné jednat rychle a rozhodně.

Konferenci společně předsedali velvyslanci Jiří Šitler, který v současné době zastává pozici zvláštního zmocněnce pro záležitosti holocaustu a který v minulosti působil jako hlavní český vyjednaváč o odškodnění obětí nacismu, a Stuart Eizenstat, v současnosti působící jako mimořádný poradce ministra zahraničních věcí USA pro otázky holocaustu. Společně pak vydali prohlášení shrnující nejdůležitější body konference, jež apeluje na zúčastněné vládní delegáty, aby co nejdříve podnikli nezbytné kroky. Závěrečné prohlášení bylo prezentováno nejen všem účastníkům jednání, ale bylo také zasláno všem vládám zemí Terezínské deklarace a mezinárodním organizacím, jako jsou OSN, OSCE a Rada Evropy.

Prohlášení hovoří o akutní potřebě existence komplexních zdravotních a sociálních programů a dalších finančních příspěvků, jež umožní obětem nacismu důstojný život v nadcházejících letech. Doporučuje koordinaci takových programů na státní i mezinárodní úrovni, která by měla vést k vyšší efektivnosti a k informovanosti o dostupných programech. Proběhla také diskuze o programech zaměřených na poskytování okamžité a přímé asistence obětem nacistické perzekuce, které již několik zúčastněných zemí zavedlo do praxe. Do této oblasti patří kromě jiného:

- a) osvobození od daně týkající se penzí, odškodnění a další sociální podpory pro přeživší holocaust a další oběti nacistické perzekuce;
- b) mimořádné důchody, programy a prostředky, včetně domácí péče, které by byly přizpůsobeny individuálním potřebám;

- c) sociální příspěvky pro přeživší holocaust a další oběti nacistické perzekuce včetně těch, kteří žijí mimo svou vlast;
- d) použití výnosů ze židovského majetku zabaveného v období holocaustu, který nebyl nárokován dědici, za účelem poskytování lékařské a sociální péče přeživším holocaust, a to bez ohledu na místo jejich pobytu.

K plnění uvedených bodů by měla sloužit komplexní databáze sociální péče poskytované přeživším holocaust a ostatním obětem nacistické perzekuce v zemích Terezínské deklarace, kterou Evropský institut odkazu šoa poprvé představil právě na této konferenci. Účelem tohoto interaktivního nástroje je poskytnout přehled všech dostupných programů a příspěvků v rámci vládního i nevládního sektoru, identifikace nedostatků v oblasti péče o oběti nacismu a optimalizace finančních prostředků, tak aby byly co nejeefektivněji použity tam, kde jich je nejvíc zapotřebí. Databáze rovněž umožňuje porovnání péče v jednotlivých zemích, což může být zajímavé a inspirativní pro ty, kteří hledají další možnosti a příklady dobré praxe.

Úsilí Evropského institutu však tímto nekončí. Koncem června pořádal v Evropském parlamentu seminář, kde byly prezentovány výsledky konference společně s databází a kde bylo téma sociální péče o přeživší holocaust a ostatní oběti nacistické perzekuce diskutováno na úrovni EU. Seminář byl doprovázen výstavou fotografií a příběhů přeživších žijících v různých zemích Evropy, díky nimž lze nahlédnout do životů těch, kteří přežili nacistické peklo.

■ Anežka Nekovářová, event manažerka ESLI

Hodiny zbožnosti

Knihu **STUNDEN DER ANDACHT (HODINY ZBOŽNOSTI)** napsala v roce 1854 v loštické synagoze žena místního rabína Fanny Neuda (1819–1894). Toto dílo je považováno za první modlitební knihu, kterou napsala žena pro židovské ženy. Sbírká modliteb se záhy stala bestsellerem. Již v roce 1866 byla přeložena do angličtiny a vydána v USA. Do dnešního dne se dočkala takřka 40 vydání v různých zemích světa. Od poloviny 19. do poloviny 20. století tato modlitební kniha zaujímal významné místo v životě židovských žen. Často byla věnována mladým ženám jako svatební dar a tyto knihy se dědily z matky na dceru. Jsou známy případy, kdy si lidé předávali kopie knihy v koncentračních táborech a řada knih si našla cestu do dalších evropských zemí, Severní a Jižní Ameriky i Palestiny. V roce 1936 novinářka a redaktorka Martha Wertheimer připravila moderní německé vydání pro ženy v nacistickém Německu. (M. Wertheimer patřila mj. k předním organizátorkám kindertransportů, které odvezly z Německa do bezpečí tisíce židovských dětí, čímž jim zachránily život. Nacisté ji zavraždili v Sobiboru v červnu 1942.) Její verze **HODIN ZBOŽNOSTI** se po válce znovu objevily ve Švýcarsku a vycházely zde až do roku 1968.

V roce 2007 připravila Dinah Berland nové anglické přepracované vydání v New Yorku pod názvem **HOURS OF DEVOTION**. V následujícím roce sdružení Respekt a tolerance realizovalo první české vydání v překladu Jaroslava Achaba Haidlera. Dr. Aliza Lavie připravila hebrejskou verzi, jež vyšla v Izraeli v roce 2014. V současné době se v Lublinu připravuje první vydání také v polštině.

Dr. Aliza Lavie, současná poslankyně Knese-tu a předsedkyně Parlamentní skupiny přátel ČR, iniciovala umístění pamětní desky v loštické synagoze. Projekt realizovalo v letošním roce sdružení Respekt a tolerance ve spolupráci s Městem Loštice za finanční asistence ministerstva kultu-

ry ČR a Olomouckého kraje. Slavnostní odhalení se konalo 3. září pod záštitou ministra kultury Mgr. Daniela Hermana. Tento akt podpořili svou účastí kromě českého ministra kultury dr. Aliza Lavie, velvyslanec Státu Izrael J. E. Gary Koren, starostka Města Loštice Bc. Šárka Havelková Seifertová, předseda Federace židovských obcí ČR ing. Petr Papoušek, náměstek olomouckého hejtmána dr. Michael Fischer a další hosté.

V souvislosti s odhalením pamětní desky došlo k druhému českému rozšířenému vydání **HODIN ZBOŽNOSTI** a instalaci menší expozice dokumentující život a dílo loštické spisovatelky. Takřka současně byl v neděli 6. září odvysílán na Českém rozhlasu Dvojka pořad o Fanny Neuda, který ve spolupráci se členy Respekt a tolerance připravil pro svůj pořad **STOPY, FAKTA, TAJEMSTVÍ** Stanislav Motl, jenž tento díl nazval **ŽÍT I PO SVÉ SMRTI** a propojil v něm osudy Fanny Neuda a Marthy Wertheimer.

■ Luděk Štipl, předseda Respekt a tolerance

Dostala se mi do rukou jedinečná knížka modliteb, které sepsala žena pro ženy v různých životních situacích. Při jejím pročitání jsem stále více žasla nad hloubkou toho, čemu dnes říkáme ženská spiritualita, tedy jakéhosi ženského přístupu k Bohu a ženského akcentu na prožívání a vnímání věcí kolem sebe a v sobě. Jak velké bylo mé překvapení, když jsem zjistila, že knížka vznikla v r. 1854 a její autorkou je manželka rabína z Loštice na Moravě. Jsou to tedy modlitby židovské ženy adresované zase židovským ženám, aby jim pomáhaly v různých obdobích života (...)

■ PhDr. M. Koronthálová, KTF UK

Knihu můžete získat u Ludka Štipla na adrese cromstil@yahoo.com. Cena je 200 Kč + 50 Kč poštovné a balné.

Nadační fond obětem holocaustu ve spolupráci s Café Jedna a s podporou American Jewish Joint Distribution Committee vás zvou na čtvrtou kavárnu z cyklu setkání výjimečných osobností českého veřejného prostoru

JSEM ŽID A ZDRÁV

Jak dosáhli svého profesního úspěchu, co považují ve svém životě za podstatné, co je motivuje v jejich práci a hrají v tom všem nějakou roli jejich židovské kořeny?

Arnošt Goldflam

spisovatel a herec

a

Ester Janečková

moderátorka a herečka

Moderuje

Irena Kalhousová

blízkovýchodní analytička
a doktorandka na London School
of Economics

14. prosince 2015

od 18:30 do 20:00

Café Jedna || Veletřní palác
Dukelských hrdinů 47 || Praha 7

Vstup zdarma